

DİSİPLİNLERARASI SANAT EĞİTİMİ: P. MONDRİAN "BROADWAY BOOGİE WOOGİE" ÖRNEĞİ

INTERDISCIPLINARY ART EDUCATION: THE CASE OF P. MONDRİAN'S "BROADWAY BOOGİE WOOGİE"

Bilal Habib Bahadır *, M. Ayça Önal **

Öz

On sekizinci yüzyılla birlikte gelişen sanat akımları, yapıtların temel ögesi olan nesnenin, farklı disiplinlerde ve başka bir anlamla donatılarak üretilmesine yol açmıştır. Böylelikle incelenen yapıtlar ile disiplinler arasındaki alışverişler (alıntılamalar), metinlerarasılığın yöntemleri ile kuramsal bir temele oturtulmuştur. Bu bağlamda metinlerarasılık kavramı, postmodern olarak adlandırılan süreçte üretilen yapıtların kuramsal açıdan incelenmesinde önem taşımaktadır. Söz konusu gereklilikten hareketle, çalışmanın problem cümlesini "Piet Mondrian'ın resimlerinin disiplinlerarası okunması hangi yöntemle gerçekleştirilebilir?" sorusundan hareketle, çalışmada disiplinlerarası bir yaklaşımla Piet Mondrian'ın yapıtları göstergelerarası bağlamda, metinlerarasılığın alıntılama yöntemlerinden olan "pastiş" tekniğiyle incelenmektedir. Literatür tarama yöntemi kullanılarak elde edilen verilerle çalışmada betimsel bir model oluşturulmuştur. Bu çalışmayla, postmodern olarak adlandırılan içinde yaşadığımız dönemde modern anlayışın ayırıştırılmış olduğu disiplinlerin yeniden ilişkilendirildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bakış açısıyla sanat eğitiminin temel amaçlarından biri olan sanat dilini kullanabilme yetisi günümüzde disiplinlerarası okumayı da beraberinde getirmiştir.

Anahtar Kelimeler: Disiplinlerarası Sanat eğitimi, Göstergelerarasılık, Resim, Müzik, Mimari.

Abstract

Art movements that developed with the eighteenth century led to the production of the object, which is the basic element of the works, in different disciplines and equipped with a different meaning. Thus, the exchanges (citations) between the studied works and the disciplines were placed on a theoretical basis with the methods of intertextuality. In this context, the concept of intertextuality is important in the theoretical analysis of the works produced in the process called postmodern. Based on the aforementioned requirement, the problem sentence of the study is "What method can be used to interdisciplinary reading of Piet Mondrian's paintings?" Based on the question, in the study, Piet Mondrian's works are examined with an interdisciplinary approach, in the context of intersignia, with the "pastiche" technique, which is one of the citation methods of intertextuality. A descriptive model was created in the study with the data obtained by using the literature review method. With this study, it has been concluded that the disciplines that the modern understanding has separated in the period we live in, which is called postmodern, are re-associated. From this point of view, the ability to use the language of art, which is one of the main purposes of art education, has brought interdisciplinary reading with it today.

Keywords: Interdisciplinary Arts education, Intersymbolism, Picture, Music, Architectural.

Araştırma Makelesi //Başvuru tarihi: 13 Eylül 2022– Kabul tarihi: 10 Aralık 2022.

* Sanatta Yeterlik Öğrencisi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, Sanat ve Tasarım Anasanat Dalı, bhhbahadirmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-2390-9925>. Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü, aycaacar@sdu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9225-8356>.

** Dr. Öğr. Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Müzik Bilimleri Bölümü, aycaacar@sdu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0001-9225-8356>.

Giriş

Sanat alanları tarihsel süreçte gelişen anlayışların etkisiyle kendi kriterlerini sorgulamış ve dönemin ihtiyaçları veya olanakları doğrultusunda değişimlere uğramıştır. Bu değişimler çoğu zaman birbirlerinden etkilenme yoluyla gerçekleşmiştir. Özellikle Postmodern dönemde sanat alanlarının birbirleriyle olan iletişimi o alanların kendi iç dinamiklerini etkilemiş, bu bağlamda ortaya çıkan anlatımda farklılaşmalar meydana gelmiştir. Aslında bir sanat dalının diğer sanatlarla olan bağını kuvvetlendirmesi, o sanat dalındaki ifade gücünün yoğunluğuna işaret etmektedir. Buradan hareketle araştırmacılar, özellikle Postmodern sanatların yapısında çokça görülen bu bağları anlamlandırmada göstergibilimin kuramsal alt yapısından faydalanmaktadır. Sanatta göstergelerarasılığın bilinçli ve yoğun olarak kullanılması Postmodern dönemle beraber gelişmiştir. Bu bağlamda dönemin karakteristik yapısına bakmakta fayda vardır. Postmodernizm teriminden, ilk olarak İspanyol yazar Federico de Onis tarafından 1934'te basılan yapımda bahsedilmiştir. Bu yapıt temelde modernizme karşı bir tepkiyi ortaya koymuştur. Ayrıca Postmodernizm kavramı anlam bağlamında kendi içerisinde değişim göstermektedir ve tarihsel süreçteki başlangıcı ve modernizmden kopuşu kesin olarak belirlenmemektedir (Yamaner, 2007:14).

Öte yandan Postmodernizm 1960'lı yıllarda eleştirel bir bakış açısıyla orta çıkmıştır. Bu eleştirel bakış sanat açısından önceki dönemleri sorgulayan ve kurallarını yok sayan bir yapıdadır. Sanatçı, özellikle modernizmin sınırlarını ortadan kaldırmak için duyguya, sezgiye, öznelliğe, yaratıcılığa, hayal gücüne ve fanteziye daha çok eğilim göstermiştir (Özsevgeç, 2017:138). Yazarlar, fikirsel bağlamda bu dönemin belirli yönlerine vurgu yaparak tanımlama yapmışlardır. Bu anlamda Postmodernizm, kimi araştırmacılara göre modernizmin sonu, kimilerine göre onun restore veya rafine edilip güncellenmiş halidir. Bazılarına göre kolaj tekniğinin ön plana çıktığı bir akım, bazılarına göre ise tarihin sonunu getiren bir akım olarak değerlendirmiştir (Fukuyama, 1993:13-52'dan akt. Yıldız, 2015:1). Postmodern dönem farklı disiplinler içerisinde farklı anlamlarda karşımıza çıkar ve bu döneme dair ortak bir görüş yoktur. Bu konuda hemen hemen her disiplin kendi kavramsal çerçevesini çizmiştir. Yine mutlak bir otoritenin olmayacağını öneren anlayış üzerine kurulmuş olan Postmodernizm düşüncesi, tek yönlü bir doğru ve gerçek anlayışına karşı, çoklu doğru ve gerçek anlayışını benimsemiştir

(Kızılcılık, 1996:36'dan akt. Özsevgeç, 2017:137). Sanatı da etkileyen bu anlayış, disiplinler arası yaklaşımı kuvvetlendirmiştir.

Konumuzun odak noktasını oluşturan postmodernizmin sanattaki iz düşümlerine değinmek gerekirse; postmodernizm Eski Yunan'dan bugüne kabul görmüş olan tüm görüş ve yargıların, doğrular ve ahlaki normların sorgulanmasını amaçlayan temelde şüphecilik (skeptisizm veya septisizm) üzerine kurulmuş bir akımdır (Sim, 2006:3'dan akt. Özsevgeç, 2017:136). Bir diğer görüşe göre postmodern sanatçılar Eski Yunandan itibaren Ortaçağ, Romantizm, Neo-Klasisizm gibi akımları incelemiş ve etkilendikleri bu akımları yeni bir tasarım olarak sunmuşlardır (kolaj, asamblaj gibi) (Şahin, 2013:242). Postmodern sanata kadar sanat akımları genel olarak kendinden önceki akımların karşısında bir duruş sergilemiştir. Ancak postmodern sanat modernizm ile paralellik ve karşıtlığın merkezinde bulunur ve sabit olmayan bir düzlemde kendini ifade eder. Kılıç'ın da ifade ettiği gibi; postmodernizm belirli bir zümrenin ortaya koyduğu fikirler bağlamından ziyade, yeni dünya düzenine uyum sağlamak adına değişime uğrayan sosyo-kültürel, siyasi, iktisadi yapının bir manifestosudur (Adair, 1994:26'dan akt. Kılıç,2011:106).

Diğer bir görüşe göre; bu dönemde eser üreten sanatçıların geneli modernizme tepkisel bir bakış açısı geliştirmişlerdir. Bu anlayışta belirli bir özgünlük, üslup veya nitelik tam olarak belirlenmez. Bununla beraber iç dinamiklerinde kitsch, karmaşa, kaos vardır. Üretilen eserler genellikle eserler kuralsız bir yapıya sahiptir. Konu itibarıyla odaklarını sanatın metalaşması, sürekli yenilikçilik, geçmişin reddi gibi kavramların eleştirilmesi üzerine yoğunlaştırmışlardır (Şahin, 2012:92). Resim müzik ve edebiyat gibi alanlarda belirli şemalar sanatın üretimine ve anlamının sabitlenmesine dolayısıyla dinleyici ile sanatçı arasında ilişkinin net bir biçimde açıklanmasına olanak sağlar. Bu durum modern ve sonraki dönem düşünce özelliklerinin bir yansımasıdır. Fakat sanatta öznenin belirsizleşmesi ve perspektifin terk edilmesi, resimde figürlerin kaybolması, müzikte atonalite kavramının benimsenmesi, temsil epistemolojisinin farklı bir boyuta geçmesine neden olmuştur. Temsile dayalı bilginin olduğu bir modernite anlayışında sanat içerisinde temsil edilecek bir özne belirgindir. Fakat bu düşünce zamanla temsil belirginliğinin zorunlu olmayacağı düşüncesine evrilmiştir. Yani resimde figür zorunlu

değil, müzik ton kavramı olmak zorunda değildir. Dolayısıyla bu anlayış postmodern olarak tanımlanabilecek kopmalardır (Ferry, 2012:328'dan akt. Dağtaşoğlu, 2021:208).

Daha önce de bahsettiğimiz üzere; sanat alanlarının kendi içerisinde ayırt edici özellikler olarak ortaya koyduğu kalın çizgiler postmodern dönemde gevşemiş, farklı türler arasındaki alışveriş işlemleri yoğunlaşmıştır (Uğur, 2020:529). Postmodern dönemde esneyen bu çizgiler sanat yapıtlarının anlam bulma şekilleri üzerinde derin bir etki bırakmış, sanat alanlarında ve anlayışında çeşitlilik yoğunlaşmıştır. Öte yandan bir sanat eseri diğer sanat yapıtından etkilenerek kendi içerisinde o yapıta atıflarda bulunabilir. Bunun en iyi örneklerini görsel sanatların işitsel sanatlarla olan ilişkilerinde görmekteyiz. Özellikle dans, müziğin ezgisel yapısına uyarak görsel göstergelerle duyguların, düşüncelerin, beklentilerin, vb. olguların ifade biçimidir. Bu bağlamda oluşturulan koreografinin etkili olabilmesi için sanatçının müzik ve dansın iç dinamiklerini iyi yorumlaması gerekir. Benzer şekilde halk dansları da kültürel olguları sesli ve görsel göstergeler olarak müzikle yansıtmaktadır (Sayın, 2013:14).

1960'lı yıllardan itibaren postmodern dönem olarak adlandırdığımız yapı içerisinde teknolojinin verileri üretilen sanatsal ürünlerde çokça kullanılmıştır. Bu bağlamda klasik yapıtların özellikleri büyük ölçüde terk edilmiş, sanatın hemen hemen her alanında teknolojinin tüm olanaklarından faydalanılmak istenmiştir. Buna bağlı olarak ayrışık, kopuk, bütünlük arayışının bir kenara bırakıldığı, farklı türlerin ve disiplinlerin verilerinin kullanıldığı ve daha önceki dönemlerde yapılmış sanatsal yapıtların parçalarını yeni bir bağlam içerisinde farklı yerlerde kullanmak için ötekilere yaslanarak türetilmiş yapıtlar ortaya çıkmıştır. Postmodern dönemde yazınsal ve sanatsal türler ile farklı disiplinler arasında alışverişler yoğun olarak artmıştır ve bu bağlamda çok sesli bir alan oluşturulmuştur

1. Yöntem

1.1. Araştırma Modeli

Bu çalışma nitel araştırma yöntemleri içerisinde olan durum çalışmasıyla açıklanmıştır. Durum çalışması, literatür tarama ve gözlem yolu ile elde edilen verilerin derinlemesine çözümlenmesi olarak tanımlanmaktadır (Glesne, 2015).

1.2. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmanın örneklemini Piet Mondrian'ın resimleri oluşturmaktadır. Mondrian'a ait resimlerden olan Boogie-Woogie adlı çalışmalarının farklı disiplinlerde farklı formlardaki yeniden üretimi bu araştırmada örneklem seçme ölçütü olarak belirlenmiştir.

1.3. Verilerin Analizi

Çalışmada, Piet Mondrian'ın eserlerindeki resimsel göstergelerin, göstergelerarası yöntemlerden olan pastiş tekniği ile farklı formlarda yeniden üretimi incelenmiştir. Yapılan okuma literatür taramasıyla desteklenerek betimsel bir model oluşturmuştur. Çalışmanın inceleme alanını P. Mondrian'ın Boogie Woogi adlı eserindeki kompozisyon ve kullanılan görsellerin farklı disiplinlerdeki yeniden üretimi, metinlerarası yöntemlerle göstergebilimsel bir bakış açısıyla incelenmesi oluşturmaktadır.

Bu bağlamda Aktulum, çalışmasında müziksel iki yapıtın arasındaki ilişkiyi veya alışverişi incelerken "müziklerarasılık", müziksel metinlerin farklı sanat alanlarıyla veya biçimleri ile olan ilişkilerini ise "göstergelerarasılık" terimi ile ifade etmiştir (Aktulum, 2017:11). Buradan hareketle çalışmanın konusu itibarıyla göstergelerarasılık terimi kullanılacaktır. Farklı disiplinlerin birbirlerinden çeşitli alıntılama yöntemleriyle alıntılanarak oluşturulan yapıtlar, göstergelerarası yöntemlerden olan yeniden üretim tekniği ile üretilmektedir. Bu bilgiler doğrultusunda Benjamin'e göre; yeniden üretim tekniği, geleneksellikten ayrılarak, orijinal yapıttan alınıp farklı bir düzeleme aktarılan (yeni-üretilen) yapıt olarak tanımlanmaktadır. Böylelikle yeniden-üretilmiş olan yapıt, orijinal bağlamda üretilmiş olanı güncelleştirmektedir (Benjamin, 2012:55).

Metinlerarası alıntılama yöntemlerinden biri olan pastiş (öykünme) ise, "özgün, bir metnin (destan, trajedi) konusu-nun ya da eyleminin, köken-metindeki konudan ya da eylemden farklı, ancak yine de uyarılmanın gerçekleştirilebilmesi için yeterince benzerlik sunan gerçek, sıradan bir eylem/konuya uygulanmasıyla gerçekleştirilmektedir" (Aktulum, 2009:3'dan akt. Bahadır ve Önal, 2022:4). Bu doğrultuda pastiş tekniği ile sanatçı, alıntı yaptığı yapıttan ayrı olarak, farklı bir bağlamda yeni bir eser üretmektedir.

2. Bulgular ve Yorum

3.1. Disiplinlerarası Sanat Eğitimi Bağlamında Piet Mondrian Resimleriyle Yenidenüretim

Yapılan literatür çalışmasıyla elde edilen bilgiler, disiplinlerin içe içe geçmesiyle birlikte sanatçı, araştırmacı ve eğitimcilerin de bu konu üzerinde çalışarak düşüncelerini dile getirdiklerini göstermektedir. Yıldırım, disiplinlerarası öğretiminin önemini, etkili ve anlamlı öğrenmeye olan katkısının her geçen gün daha fazla vurgulandığına dikkat çekerek, bu yaklaşımın hem literatürde hem de okullardaki uygulamalarda kendini daha fazla hissettirmeye başladığını söyleyerek disiplinlerarası eğitimin önemine dikkat çekmektedir (Yıldırım, 1996:7).

Sanatın bütüncül bakış açısı ile beraber farklı disiplinlerin konulara eğilim birlikteliği o konunun yöntemini geniş alana yayacaktır. Bu sayede bir çalışma farklı perspektiflerin birlikteliğinden doğan homojen bir yapıda irdelenmiş olacaktır. Sanat eğitimin farklı disiplinler ile yakın ilişkisi yapılan çalışmaların zenginliği açısından da önemli görülmektedir.

Edeer'e göre; disiplinlerarası etkileşim, bireylerin olayları bütünsel olarak ele almalarını ve vereceği tepkileri değişen koşullara göre ayarlamaları gerekliliğinden yola çıkarak, okulların öğretim programlarında yer alan sanat eğitiminin disiplinlerarası bir bakış açısıyla ele alınmasının günümüzde daha fazla önem kazanmasından bahsetmektedir. Buradan hareketle uluslararası gelişmelerden soyutlanamayacak olan sanat eğitimi sorunları göz önünde bulundurulduğunda, bütünselliği yakalayacak çağdaş sanat eğitimi programlarına büyük bir gereksinim olduğunu belirtmektedir (Edeer, 2005:2).

Sanat eğitimi bireyin bütüncül bakış açısıyla alanlara yaklaşmasını sağlayacak bir yapıyı içerisinde barındırır Bu sayede sanat eğitimi sadece sanata değil, diğer farklı alanlara da katkı sağlar. Bu açıdan bakıldığında örneğin matematik alanında sayı ve şekil, oran ve orantı, geometri gibi konular sanatın içerisinde de yer almaktadır. Dolayısıyla temel sanat eğitimi bu konuları kendi içerisinde incelerken farklı disiplinlerden faydalanmaktadır (Başbuğ, 2020:3).

Özdemir, Bölükoğlu ve Şentürk, ülkemizdeki sanat eğitimi veren kurumlarda disiplinlerarası sanat eğitiminin uygulamalı örneklerine yeterli düzeyde yer verilmediğine dikkat çekerek; eğitimin de geçmişten günümüze aktarıcılık rolüne değinerek, sanatın ve

eğitimin, bu konuda iki temel araç olduğunu dile getirmektedir (Özdemir vd., 2015:3). Bu bağlamda hayatın en öncelikli dallarından biri olan sanat ve eğitimin birbirinden bağımsız hareket etmesi düşünülememektedir. Bu bilgiler ışığında günümüzde disiplinler yaklaşımının yetmediği konuları disiplinlerarası çalışmalar tamamlamaktadır.

Bu bağlamda Rose, her metnin bir başka metnin kendisine katılması ve dönüştürülmesi olarak tanımladığı metinlerarasılığı, herhangi bir metnin kendi içerisinde değil; diğer metinlerle kurulan ilişkilerle yeniden değerlendirildiğini belirtmektedir (Rose, 2016:237). Bu doğrultuda, biçimsel yönüyle müziğin polifonik yapısından alıntılanarak bu yapıları resimlerinde yeniden üreten ressam, nesneyi geometri biçimlerinde ve parçalanmış bir biçimde, farklı boyutlarda resim yüzeyine koşut düzlemler halinde üst üste ya da yan yana getirerek polifoniye (çoksesliliği) yapıtlarında resmetmişlerdir (Önal, 2016:46-47). Mondrian'ın çalışmada incelenen kompozisyonlarındaki yapının müziksel karşılığı olarak; "Beat" olarak bilinen caz müzikteki temel sabit vuruşlar üzerinde birçok farklı ritimler oluşturulmaktadır. "Off-Beat" ritimler ise "beat" vuruşlarla, zamansal olarak kaymalar gösterdiği için üst üste gelmeyen yapıda kullanılmaktadır.

Önal (2016:46)'a göre, Boogie Woogie resminde bulunan düz çizgi, yüzey ve renk gibi temel öğeler caz müziğinde kullanılan beat vuruşlarının karşılığını, resimdeki çizgilerin birbirleriyle ilişkisi ve renklerin yüzey üzerindeki yerleri gibi değişebilen öğeler ise off-beat'in karşılığını oluşturmaktadır. Caz müziğinde ise müzikal yapı, beat ve off-beat ritimlerinin yarattığı gerilim içinde gelişmektedir. Böylece Mondrian'ın resimlerindeki gelişim de durağan öğelerle hareketli öğelerin, Caz müziğindeki beat ve off-beat in yarattığı gerilim gibi gerçekleşmektedir

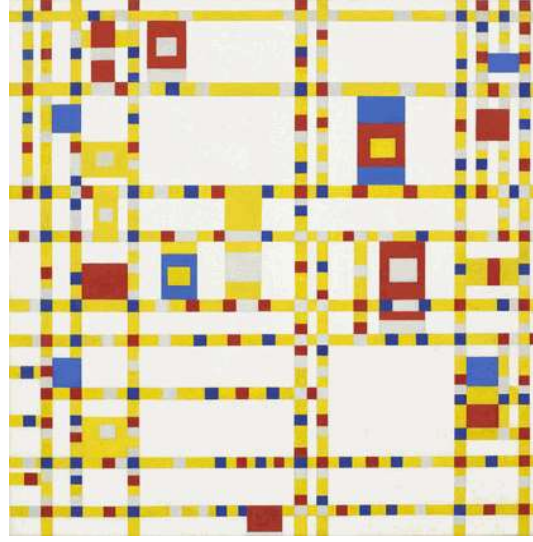
Bu bağlamda ressamın Victory Boogie-Woogie isimli yapıtında kullandığı temalar Broadway Boogie Woogie adlı eserlerinde kullanılanla aynı boyutta, ancak bu kez baklava biçiminde olup, kompozisyonun ilk bakışta ayırt edici özelliği, çokluluğun daha da artmış olmasıdır. Eserin, Broadway Boogie Woogie 'ye nazaran bir diğer önemli fark ise yedi yatay ve iki dikey doğrusal dizilişe indirgenmiş çizgilerde devamlılığın neredeyse hiç olmamasıdır. Broadway Boogie Woogie 'de küçük kareler arasındaki boşluk ağırlıklı olarak sarı olduğu için, çizgiler kesintisiz görünmektedir. Bunun yerine Victory Boogie-Woogie 'nin doğrusal dizilimleri, daha sıkı bir düzendeki küçük karelerden oluşmuş ve sık biçimde düzenlenmiştir.

Victory Boogie-Woogie 'de küçük düzlemler, düzlemlerin rengindeki, boyutundaki ve konumundaki değişikliklerle sürekliliği kaybolan doğrusal dizilimler halinde oluşturulmuştur. Broadway Boogie Woogie 'de düzlemler çizgiler tarafından oluşturulur ve çizgilere döner; Victory Boogie-Woogie 'de çizgiler ve düzlemler bir ve aynı gibi görünmektedir. Boşluk çok dinamik olsa da (özellikle baklava düzeni nedeniyle), bu dinamizm neredeyse sınırsız sayıda düzlemin birbiriyle etkileşime girmesinin bir sonucudur. Düzlemlerin sonlu boyutları baskın gibi görünse de sayıları ve çeşitlilikleri sonsuz bir boşluğu anımsatmaktadır. Çizgilerin sonsuz boşluğu düzlemlerin sonlu boşluğu ile ifade edilmektedir. Bu tabloda her şey, Broadway Boogie Woogie 'de de olduğu gibi çeşitlilik göstermekte, ancak artık üniter bir sentezi beraberinde getiren herhangi bir süreç görülmemektedir. Bu yapıtta baskın olan çokluktur. Victory Boogie-Woogie, sürekli değişen formlarda ortaya çıkan muhtemel sarı, kırmızı ve mavi sentezlerinin, tıpkı caz müziğinin sonsuz doğaçlamaları gibi, sonsuz bir dizlimin izlenimini uyandırmaktadır. Tıpkı doğaçlama bir müzik yapar gibi, adı geçen resimlerde de tüm düzlemler karşılıklı bir hareket halinde bulunmakta ve hepsi birbiriyle yakın ilişkilidir (<https> 1).

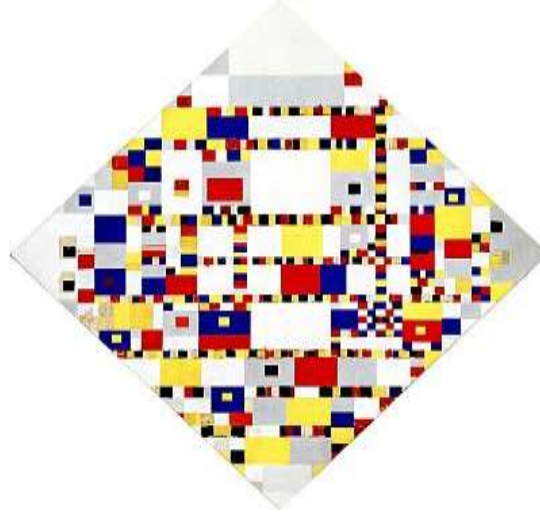
Bu bağlamda,

Ressamın “Broadway Boogie-Woogie” ve “Victory Boogie-Woogie” (Görsel 1, 2) adlı yapıtlarında bakıldığında gri zemin, dik aç, yatay- dikeyler, değişik ritimlerle kendini duyuran ostinato bas ve bunun üzerinde hızla yer değiştiren sarı, mavi, kırmızı renklerinde kare ve dikdörtgenler; yatay- dikeylerin üzerindeki renklerin aralarına giren gri kare ya da dikdörtgenleri de cazın temel öğelerinden biri olan break’ ler olarak tanımlanmaktadır (İpşiroğlu, 2006:106-107).

Her seslendirildiğinde çeşitli değişikliklerle doğaçlamalar yapılarak yeniden yazılan ve bu sebeple yazılıp bitirilen bir müzik türü olmayan caz müziği gibi çalışmada incelenen yapıtlarda da ana temadan fazla uzaklaşmadan aynı temanın farklı biçimlerde işleyişi ile ortaklık göstermektedir.

Görsel 1. Piet Mondrian, Broadway BoogieWoogie.

Görsel 2. Piet Mondrian, Victory BoogieWoogie.

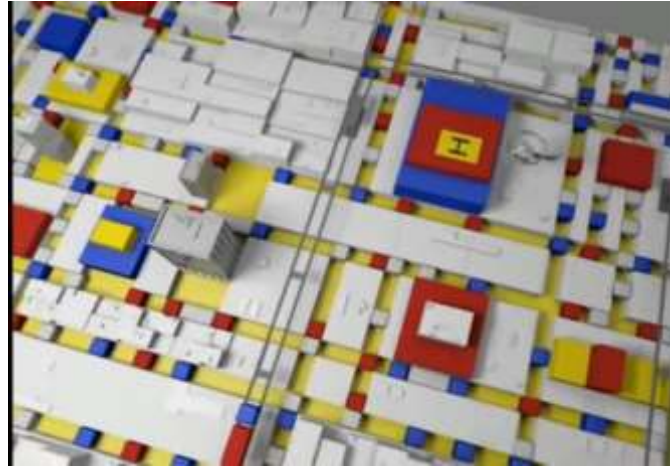
Boogie woogie stilinde bas çizgisi sabit kalmakta ve armonik yapı tekrarlardan oluşmaktadır. İncelenen yapıtlar, armonisi on iki ölçülü Blues müziğinin karakteristik özelliğini taşımaktadır. Yani dört ölçü tonik, iki ölçü subdominant, iki ölçü tonik, bir ölçü dominant, bir ölçü subdominant ve iki ölçü tonik akorlarından oluşan standart format, Mondrian'ın tablolarını karelere bölme sisteminin alt yapısını oluşturmaktadır (Önal, 2016:46-48). Bu sistemle benzer yapılar uyumlu bir şekilde tabloda yer alarak resimsel bir yeniden üretim sürecini tamamlamaktadır.

Bu ritimlerdeki caz müziğinin sonsuz doğaçlama armonisine paralel olarak, eserlerindeki kompozisyon, tek tek küçük kübik motiflerden oluşan sonsuz bir çokluğu ifade etmektedir. Bu çeşitlilik; ressamın hem tekliği hem de çokluğu aynı anda ifade etmek için tasarlanmış bir bütünlük üzerinde yoğunlaşmak için tuvalin ötesine çizgilerle ilerlemeye çabaladığı sonsuzluk olarak algılanabilmektedir (Önal, 2016:47-48). Bu bağlamda, boogie woogie caz müzik türündeki müzikal formda tekrarlayan bas çizgisi ile birlikte değişken ritimlerin dansla bütünleşmesi, Mondrian'ın Broadway Boogie Woogie ve Victoria Boogie Woogie eserlerindeki değişken renk ve formlarda izleyiciyi etkilemektedir.

Her türlü kültürel yapıyı içerisinde kabul gören postmodern sözcüğü, tesadüfilik, eklektisizm, belirlenmemişlik, parçalılık gibi kavramları kendi kapsama alanı içerisine sokmaktadır. Eğretileme, çift kodlama, ironi, pastiş, parodi, şizofreni, düz değişmece, yapı çözücülük, çoğulculuk, melezleştirme, insansızlaştırma ve benzeri konularla modernizmden ayrılmaktadır. Bu nitelikleriyle sanatla yaşam ilişkisinin kurulmasında, seçkinlik algısının geri plana alınmasında, karşı-sanat gibi, yeni ve ya kurmaca gerçeklik gibi anlayışların ön plana alınmasıyla beraber farklı sanat eserlerinin bir arada ilişki içerisinde kullanılmasını içerir. Bu anlamda postmodern dönemin sanat anlayışında "alıntı" kavramı önemlidir. Bu yönüyle geçmişten günümüze bir köprü vazifesi görmektedir. Yenidenüretim bu anlayışın bir parçası olup, aklıda kalıcılığı pekiştiren bir anlayıştır. Usmanbaş'ın da ifade ettiği üzere "Geriye Bakış"lık postmodernizmin önemli dinamiklerindedir. Alıntı anlayışı, sonraki aşamaları algılama biçimimizi değiştirecektir (Usmanbaş, 2002:41). Bu anlamda tarihsel yapıdan günümüze bir köprü olarak örnekler veren postmodernist yapıtlarda multidisipliner eserler karşımıza çıkmaktadır. Bu durum edebi veya yazın alanında ise metinlerarasılık olarak görsel alanlarda ise göstergelerarasılığın içeriğinde kendine yer bulan yeniden üretim modelleridir.

Bu bağlamda resim, sinema, dans ve müzik gibi sanatlar postmodern sürecin etkisi altında kalmış öncü sanatlardır. Ayrıca bu sanatlarla yakından ilişkili olan video kliplerde karma ve farklı türlerin teknikleri sanatsal biçimler olarak öne çıkmıştır (Aktulum, 2017:241). Boogie-Woogie müzik türünün resimsel bir alanda ifade edilmesi ve buradan hareketle farklı platformlarda bu kavramlar üzerinde video kliplerin oluşturulmasına da zemin hazırlamıştır.

Boardway boogie-woogie resmi kavramsal olarak çeşitli videolarda da kendine yer bulmuştur. Örneğin Lost In The City başlığında bir animasyon olarak yapılmış video klipte "first person" görüntü açısıyla şehrin içerisinde kaybolmuş bir kişinin kesiti alınmıştır. Videoda şehri oluşturan yapılar tamamıyla boogie-woogie resminin içerisinde bulunan desenlerden oluşmakta olup, bu desenler binaları ve araçları oluşturmaktadır (https 2). Mondrian'a ait bir yapıtının Broadway Boogie-Woogie the Animation (Lost in the City) adlı video klipte yeni ve farklı bir anlamla donatılarak kullanıldığı görülmektedir (Görsel 3). Bu durum izleyicinin algısında kalıcılık yaratmak amacıyla resim sanatının video klip gibi farklı bir disiplinde yenidenüretimine yol açmaktadır. Ana yapıttan alıntılanan parçaların farklı bir yapıtta farklı anlamlarla donatılarak yenidenüretimi pastiş yöntemiyle gerçekleştirilmektedir. İncelenen örnekten de görüldüğü üzere pastiş yöntemiyle yenidenüretilen görsel yapıt, Modrian'ın Boogie-Woogie adlı yapıtının farklı bir bağlamda algılanmasını sağlamaktadır.

Görsel 3. Broadway Boogie-Woogie the Animation "Lost in the City".

Bu bilgiler doğrultusunda Piet Mondrian tarafından yapılmış Boogie-Woogie resmi çeşitli tasarımlara da örnek teşkil etmiştir. "Neoplasticism" olarak tanımlanan bu tarz, mobilyadan ayakkabıya pek çok tasarımda etkili olmuştur. Modrian'ın resmi 1965-66 sonbahar-kış koleksiyonunda taşınması, Vogue Paris "September Issue" ya kapak olması ile Modrian'ın herkesçe bilinen eseri izleyici tarafından kolaylıkla algılanırken YLS markasının da daha büyük kitleler tarafından tanınmasına sebep olmuştur (Görsel 4). İncelenen örnekte, resim sanatının tekstil tasarımı üzerinde pastiş tekniği kullanılarak yeni bir anlamla donatılmış olduğu

görülmektedir. Jameson' a göre pastiş, “parodinin gizli niyeti, şeytani itkisi, kahkahası ve öykünülen şeyin oldukça komik olmasıyla kıyaslandığında normal bir şey olarak var olduğuna ilişkin gizli duygusu bulunmayan bir tür yansız taklitçilik pratiğidir. Pastiche, boş, mizahi anlamını yitirmiş bir parodidir” (Jameson, 2005:17).

Görsel 4.Vogue Dergisi Modrian Boogie-Woogie Tasarımları.

Ürettiği eserlerin, izleyici tarafından anında tanınabileceği kadar farklı bir tarzda olması, Mondrian' ın soyut yapıtlarının biçimsel olarak farklı disiplinlerde yeniden üretimine yol açmıştır. Bunlardan bir diğeri de mimar Vasily Klyukin (<https://www.3.com>)' in “ya partinizdeki ana yıldız bir ünlü değil, hatta partinin ev sahibi değil de partinin yapıldığı villaysa?” söylemiyle gerçekleştirdiği Mondrian'ın ünlü tablosuyla neredeyse tamamen aynı dış kaplamaya sahip olan villasıdır (Görsel 5-6).

Görsel 5. Vasily Klyukin Visualizes Extravagant Villas

Görsel 6. Vasily Klyukin Visualizes Extravagant Villas.

Piet Mondrian'ın ünlü Boogie Woogie kompozisyonuyla neredeyse tamamen aynı dış kaplamaya sahip olan villa, Mondrian'ın eserlerinin farklı bir disiplinde yeniden üretimiyle karşımıza çıkmaktadır. Klyukin, geleneksel mimari malzemeler ve paletle çalışmak yerine, cam pencere ve kapılara ana renk blokları uygulamıştır.

“Villanın diğer taraflarını tek başıma tamamlamak zorunda kaldım” diyor. “Binanın tüm duvarlarının uyumlu bir şekilde bir araya getirilmesi ve her açıdan iyi görünmesi için renk ve şekilleri seçmek o kadar basit değildi. Evin konut mantığını kaybetmemesini istedim” (https 4). diyerek Mondrian'ın Boogie Woogie isimli yapıtındaki göstergeleri, mimari alanda farklı bir biçim ve dilde pastiş yöntemi kullanarak yeniden üretmiştir.

Sonuç

1960lı yıllarda metinlerarasılıkla ortaya çıkan disiplinlerarası bakış açısı, her disiplinde olduğu gibi güzel sanatlar alanında da kendini göstermiştir. Müzik, resim, edebiyat ya da mimari gibi birçok disiplinin karşılıklı verilerini kullanması ile oluşturulan yapıtlar araştırmacı ve eğitimcilerin de dikkatini çekmektedir. Bu bakımdan çok yeni bir olgu olmayan disiplinlerarası sanat anlayışının zamansal süreçte gelişerek günümüzde daha da önem kazandığı görülmektedir. Duman ve Aybek' e göre disiplinlerarası eğitim yaklaşımında belirli bir disipline ait ünite veya dersler birlikte ele alınarak, belirli kavramlar etrafında anlamlı bir birliktelik oluşturulmaya çalışılmaktadır (Duman ve Aybek, 2003:3). Ayrıca disiplinlerarası uygulamalarda öğrencilerin, belirli bir bilgi dağarcığına sahip olması farklı alan bilgilerinin anlaşılmasında ve kavranmasında kolaylaştırıcı etki yaptığı gözlemlenmektedir (Özdemir vd., 2015:5).

Problem cümlesinden hareketle çalışmada incelenen P. Mondrian'ın Boogie Woogie adlı eserlerinin pastiş tekniğiyle farklı disiplinlerde yeniden üretildiği görülmektedir. Sanatçının geçmişe öykünerek, herkes tarafından bilinen bir eseri kendi yapıtlarında kullanması, geçmişle günümüz arasında bağ kurarak, izleyici ya da dinleyici üzerinde daha fazla kalıcılığını artırmaktadır. Bu amaçla metinlerarası yöntemlere başvuran sanatçı, sözsöz olmayan disiplinlerde göstergelerarası bağlamdan hareketle yapıtlarını üretmektedir. Bu bakış açısıyla üretilen yapıtlar, farklı disiplinlerin birbirleriyle olan alıntılama sonucu çoksesli/çokkatmanlı yapıya sahip olmaktadır. Böylece izleyici ya da dinleyici açısından, bir eseri incelenirken farklı disiplinler üzerinden okuma yapmasını gerektirmektedir. Bu gereklilik de disiplinlerarası sanat eğitiminin önemini ön plana çıkarmaktadır.

Geleceğe yönelik bilgileri çağdaş yöntemlerle aktaran sanat edimi, farklı yöntemleri ve bakış açıları da içerisinde barındırmaktadır. Bu nedenle sanatın bu yönünü göz önünde bulundururken, üretilen eserleri disiplinlerarası bakış açısıyla incelemek ve bu geniş perspektifi eğitim yoluyla öğrencilere aktarmak, çağdaş eğitim sistemine ve postmodern sanat anlayışına paralel bir sistem içerisinde bulunmak adına önem arz etmektedir. Bu çalışmayla geniş bir perspektiften verilen sanat eğitimiyle yetiştirilen öğrencilerin de bu bakış açısına sahip olması, verilen eğitimi ve öğrenci niteliğini de önemli ölçüde etkileyeceği düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aktulum, K. (2000). *Metinlerarası İlişkiler*, Öteki Yayınları.
- Aktulum, K. (2017). *Müzik ve Metinlerarasılık*, Çizgi Kitapevi.
- Bahadır, B. H. & Önal, M. A. (2022). Popüler Müzik Video Kliplerinde Göstergelerarası Alışverişler: Hadise' nin Hay Hay Video Klip Örneği. *ASR Journal*. Cilt:7, Sayı:33. s. 1-6.
- Başbuğ, Zuhâl. (2020). "Temel Sanat Eğitimi Dersinin Disiplinlerarası Gerekliliği Üzerine Bir Değerlendirme", *Turkish Studies- Social Science*, 15 (3).
- Benjamin, W. (2012). *Pasajlar*, çev. Ahmet Cemal, İstanbul: YKY.
- Dağtaşoğlu A. E. (2021). "Modernizmden Postmodernizme Değişen Özne Anlayışının Sanata Etkileri", *Temaşa Erciyes Üniversitesi Felsefe Bölümü Dergisi*. 0. (15), s. 202 - 213.
- Duman, B. & Aybek B. (2003). "Süreç-temelli ve Disiplinlerarası Öğretim Yaklaşımlarının Karşılaştırılması", *Muğla Üniversitesi SBE Dergisi*, (11). s. 1-12.
- Edeer, Şemsettin. (2005). "Sanat Eğitiminde Disiplinlerarası Yaklaşım", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (19), s. 78-84
- Glesne, C. (2015). *Becoming qualitative researchers: An introduction*. UK: Pearson.
- Jameson, F. (2005). *Kültürel Dönemeç*, çev. Kemal İnal. Ankara: Dost Kitabevi.
- İlhan, A. Ç. (1994). "Üniversitelerde Sanat Eğitiminin Gerekliliği". *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 27. (1), 173-183.
- İpşiroğlu, N. (2006). *Resimde Müziğin Etkisi*, İstanbul: Remzi Kitapevi.
- Kılıç S. (2011). "Postmodernist Ortamın Sanatçı ve Sanat Üretimlerinin Değişim ve Dönüşümü Üzerine Sosyo-Kültürel Etkileri", *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*. (9). 103 - 119.
- Önal, M. A. (2013). "Metinlerarasılık Bağlamında Müzik Sanatında Alıntı ve Yenidenüretim", *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.(17). 69-79.
- Önal, M. A. (2016). *Paul Klee'nin Resimlerinde J. S. Bach Füg Formunun Yenidenüretimi*, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü. Sanatta Yeterlik Tezi.
- Özdemir, A. vd., (2015). "Temel Sanat Eğitiminde Disiplinlerarası Yaklaşım Dayalı (Müzik Destekli) Uygulamanın Öğrenci Tutum Düzeyine Etkisi", *Ekev Akademi Dergisi*, 19 (63) 15-29

Özsevgeç, Y. (2017). "Postmodernizm Üzerine", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (54). 135-142.

Rose, M. A. (2016). *Parodi: Antik, Modern ve Postmodern*. çev. Cansu Dikme, Ankara: Hece Yayınları.

Sayın, Ö. & Bostancı E. G., (2013). "Müziğin Toplumsal ve Göstergibilimsel Temelleri". *Ege Eğitim Dergisi*. 14 (2) s.106-117.

Şahin, H. (2012). Postmodern Sanat, *İdil Sanat ve Dil Dergisi* (05). s. 90-111.

Şahin, H. (2013). Postmodern Sanatta Eklektik Nesnelere, *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 36. s. 235-255.

Uğur, U. & Yücel, A. (2020). "Göstergelerarasılık Bağlamında Sinema, Tiyatro, Edebiyat ve Fotoğraf", *ODU Journal of Social Sciences Research*. 10. (2), s. 528-548.

Yıldız, H. (2015). "Postmodernizm Nedir?", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 13

Yamaner, G. (2007). *Postmodernizm ve Sanat*. (1. Basım). İstanbul: Algı Yayınları.

Yıldırım, A. (1996). "Disiplinlerarası Öğretim Kavramı ve Programlar Açısından Doğurduğu Sonuçlar", *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (12). s. 89-94.

İnternet Kaynakları

https 1: Sciam, M. (1991). <http://www.pietmondrian.info/an-explanation/an-explanation-of-the-work.html>, adresinden Erişim tarihi: 11 05. 2021.

https 2: Broadway Boogie-Woogie the Animation "Lost in the City". (<https://www.youtube.com/watch?v=4b85UBqUy28>).<https://www.designboom.com/design/vasily-klyukin-visualizes-extravagant-villas-09-13-2014/> Erişim tarihi: 28.06.2021.

http 3: <https://www.designboom.com/design/vasily-klyukin-visualizes-extravagant-villas-0913-2014/> Erişim tarihi: 30.06.2021.

http 4: <https://www.designboom.com/design/vasily-klyukin-visualizes-extravagant-villas-0913-2014/> Erişim tarihi: 30.06.2021.

Görsel Kaynaklar

Görsel: 1-2. İpşiroğlu, N. (2006). *Resimde Müziğin Etkisi*, İstanbul: Remzi Kitapevi.

Görsel 3. Broadway Boogie-Woogie the Animation "Lost in the City". <https://www.youtube.com/watch?v=4b85UBqUy28>. Erişim tarihi: 28 14.06.2021.

Görsel 4. <https://bayaiyi.com/piet-mondrian-broadway-boogie-woogie/> Erişim tarihi: 27.05.2021.

Görsel 5. <https://www.eastofeast.com/art/> Erişim tarihi: 27.05.2021.

Görsel 6. <https://www.eastofeast.com/art/> Erişim tarihi: 27.05. 2021.